

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Pretului

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăuntrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s. 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s. 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se plătesc pe serie s. l. n. cu litero merunte garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la adouă și a trei câte 6 cr. v. a. și presto aceea 30 cr. de timbru la tesaurul publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai ușoru prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 36.

Sibiu, 5/17 Maiu 1879.

Anulu II.

Limb'a bisericăscă, că cestiune eminentu nationale.

Intre pucinele puncte luminoșe din istoria mai preste totu tragica a națiunii noastre se vede unul, pentru care ne fericescu toate poporale civilizate, era acela e, că limb'a sacra a bisericii este intielăsa binistoru chiar și de multimea ce nu a invetiatiu nici-odata carte; ea este identica cu limb'a noastră nationale.

Că se scia și neromanii, ce intielegemu noi prin limb'a sacra, premittemu aci din capulu locului, că sub acēsta nu intielegemu numai, că de ex. la protestanti, limb'a din vechiulu și noulu testamentu, ci neasemenatu mai multu. În biseric'a resarităna de ambele confessiuni din cartile scrise în limb'a sacra se pōte compune o mica biblioteca. Incependu dela Orologiu (Breviarium, slav. Ceasoslovu) până la miculu Catavasieriu din man'a cantaretiulu și până la cartea dogmeloru și la a canōneloru (dreptulu canonicu), toate sunt limb'a sacra, și noi pe toate le avemu traduse și introduse de seculi în bisericile și școlele noastre, în viața noastră religioasă și natională.

Străinii noștri întru intieptiunea și devotamentulu lor pentru existența și conservarea noastră, în miolocu lupteloru cumplite, între care au trecutu ei din acēsta vale a lacrimeloru, după ce au scuturatu limb'a slavica de pre cerbicea lor, ne lasara relative la limb'a sacra doue invetiaturi salutare și sublime: 1) Ca și acestei limbi se i se deschida cale către progressu în mesur'a în care va fi înaintandu limb'a noastră nationale în toate celelalte ramuri ale vieții omenești; că înse 2) reformele ce s'aru introduce în limb'a bisericăscă, nu cumva se fia arbitrarie, nu introduse de persoane singuratică, prin care s'aru potea periclita, nu numai dogmele religiunii, credința, ci chiar și moral'a christiana, for'a care nu este și nu pōte fi viața demna de omu, și for'a care orice statu ajunge mai currendu sau mai tardiu, la sōrtea Turciei moderne, sau și mai reu.

Limb'a noastră bisericăscă de astadi se stabili mai pe urma în secolulu trecut. Dăra sunt acuma 50 de ani, de candu prea fericitul Veniaminu Costache, fostulu mitropolitu alu Moldovei, până în anul 1842 se ocupase cu ide'a unei traduceri noue a cartilor bisericăscă. Elu însuși se încercase a traduce pe unele, mai pe urma își concentră tota

grij'a, că se vedea tradusa și tiparita cartea de canōne Pidalion.

Sunt 45 de ani, de candu la Blasiu se făcu încercarea de a se traduce din nou deocamdata numai psaltirea și a se tipari cu litere latine. Știutu este, că nici într'o psaltire din cele vechi traductiunea din jidovesce nu este exactă, era pe alocurea chiar falsificată.

De atunci s'au făcut, precum arătaseram cu alta ocaziune, mai multe încercări de a se traduce din nou cartile sacre, până candu estimpu s. sinodu alu bisericii autocephale romane și cu decisiunea sa de a se traduce din nou toate cartile sacre începēdu dela Biblia până la cea mai mica carte de rogatiune. Clerurile și poporul aștepta cu doru că se vedea câtu mai currendu realizata acea decisiune datōria de viața. Problem'a este, pre câtu de grea și delicată, tocma pe atata și sublimă. Ea este grea, căci la deslegarea ei se ceru barbati din cei mai eruditi, cunoscatori de limbile orientale și de câteva moderne, cari au aprofundat totu-odata misteriele celor doue limbi antice, sacre, ebraică și elin'a, ageri exegeti și buni istorici.

Asia dăra aci ne aflam în faci'a unui evenimentu religios și totu-odata nationale, din cele mai mari în viața noastră de aproape 1800 de ani în aceste țări.

Ce vi se pare înse, că de câțiva ani o fracțiune minimă, nise omeni corciti și degenerati din regiuni ungurene, locuite amestecat de ruțeni, romani și magiari, au cutediat a se apuca se traduce scripturile și cartile noastre rituale, nu în limb'a românească, ci în cea magiara, nici nu pentru usulu poporului magiaru, carele nu are nici-o trebuința de acelea traductiuni, ci pentru usulu poporului românesc și alu celorlalte popōra de ritulu orientale. Acēsta faptă rebella și anarchica pe terenulu bisericăscu a fostu denunțiată de mai multe ori prin press'a periodica, nu numai în dilele noastre, ci și înainte cu 10 și chiar cu 35 de ani.

Cine a tradus acele carti? Cum sunt traduse? — Cu a cui auctoritate și binecuvēntare ecleziastica au petrusu ele în câteva biserici rutene și românești din Ungaria? Nu noi, ci națiunea întreaga aștepta respunsu curatu și respicatu la întrebările aceste.

În 21 Decembre 1878 Mihailu Radu și complicitii dau sub Nr. 176 petitiune către comunitatea

bisericăscă gr.-catholică din Satmaru, prin care pretind, că atātă în biserică, câtă și la ingropatiuni românești și ruțenești gr.-cath. se se introduce și limb'a magiara, din cauza că romanii și ruțenii nu și-aru mai intielege limb'a lor maternă. Adunarea luă petitiunea în dezbateri și la propunerea lui Vas. Ovări decise, că se se introduce limb'a magiara în biserici și la ingropatiuni. Motive: Dreptulu canonicu gr.-catholicu nu opresce folosirea limbilor pe care le intielegu poporeni; membrii comunității bisericăscă romano-rutene din Satmaru cunosc și limb'a magiara; se cere că și cei de alte confessiuni se intielega servitiulu ddiescu de ritulu orientale. După aceste sofisme miserabili comunitatea mai decise că din gratia, se trimita la episcopia cinci deputati, prin cari se i descopere vointia sa. Din 37 membrii adunati, 32 au cutediat a votă pentru aceste secaturi în numele întregi comunități, 1 membru avu curagiulu a respinge propunerile, era 4 inși se abținura dela votu.

După aceste se alesera cei 5 membri ai deputatiunei. Datu în Satmaru 22 Dec. 1878.

Pe temeiulu decisiunei luate, deputati compusera un memorialu către consistoriu, în care marturisescu îndata la începutu cu adevărată naivitate de omeni prosti, că membrii acelei comune au traitu totu-odăuna în ura și certe, că înse acum odată s'au învoitu la unu scopu: că se bage limb'a magiara în biseric'a lor. Bine se fia știutu: deputatiunea nu merge la episcopia că se cēra vreo permissiune, nicidecum, ci că și cum jupanii curatori aru stă în acelasu rang și aru avea aceeași jurisdictiune că și episcopulu și consistoriulu, ei numai comunica decisiunea lor.

Ba totuși: deputati ceru dela episcopu, că se dea porunca persoanelor bisericăscă în sensulu decisiunei luate de comun'a lor, adeca episcopulu și consistoriulu se se degrade la starea de executoru alu vointiei catoruva renegati. Memorialulu lor pōrta dat'a din 26 Ianuaru 1879. Vede ori-cine, că toate aceste intrige eră preparate de timpuriu prin o mană lungă, de înainte cu 15 și 20 de ani, în care timpu ordinariatulu și consistoriulu respectiv au avutu cele mai mari neplăceri cu omeni de aceia perduti, era parochii lor au suferitu torturi sufletesci, de care prea pucini omeni potu avē idea.

Avemu se punemu umeru la umeru, pentru că

Foisiōr'a „Observatoriulu”.

Victimele guvernulu pasialeloru.

Naratiune istorica de: C. Bolanden.

Trad. de: J. Marchesiu.

În primăver'a anulu 1875, în provinciile Bosni'a și Hertiegovin'a toate spiritele erau ocupate de o nespusa iritatiune. Poporulu începuse a se deșteptă din letargia și a și cunōsce starea sa miserabilă. Tirani'a turcilor deveni asia de neomenōsă, în catu poporulu erupse cu furia nespusa. Flacar'a resbelulu civilu de la începutu se încinse numai pe unu teritoriu anumitu alu Hertiegovinei. Bosni'a deocamdata remase liniscită. În Serrajevo, capital'a Bosniei în dilele acelea înainte unu edificiu publicu apară unu individuu streinu, înbracatu în vestminte elegante, de o talia svelta și cu o cautatură inteligentă. Elu privia cu atentiune pe poporulu ce undulă pe strade. De odată, pe neașteptate i se presentă cu unu pachetu unu individuu, acurii fisionomia în urm'a arștii sōrelui eră cam brunetă. Individulu acesta se adresa privitorulu cu următoarele cuvinte în limb'a franceză.

— Buna diu'a dle Piccolo!

— Buna diu'a dle Osterman! Imi făcusi o surprindere plăcută, de ore ce eu te credeam în Paris, respunsu surprinsu strainulu.

— Am parassitu Parisulu, replica Osterman, cu scopu de a cercetă Bosni'a în interesulu artei ce o profesiedu. Am de cugetu a studiă frumseti'a naturii aci, căci voi se facu o colectiune de tablouri, schitiandu unele positiuni pitoresci din acēsta provincia romantică.

— Asia dar' ai de cugetu a petrece mai multu timpu aci, reflecta Piccolo.

Acēsta depinde dela inpregiurari.

— Ce bucuria pentru mine, replica Piccolo, me

bucuru de acēsta revedere, pentru ca sunt convinsu, că în societatea dtale voi gustă multa plăcere, de orece conversatiunea dtale plăcută și amuzantă din Paris nu o potu uită. Iti vei mai aduce aminte cate momente dulci am petrecutu în Paris în galeri'a de tablouri, explicandu-mi sublim'a arta a picturii.

Me simtiu veselu prin cele ce-mi spui, respunsu artistulu modestu.

— Nu esageredju! me bucuru de intalnirea acēsta. Unde esti încuairatu?

— Deocamdata în ospetaria și din caus'a acēsta și portu pachetulu acēsta cu mine, de orece nu am nici o încredere în ospetariu turcescu.

— Permite-mi se vediu tablourile dtale?

Artistulu desfăcu pachetulu. — Piccolo privi cu interesu desemnurile fine și frumoșe.

— Ah catu e de sublimu — esclama Piccolo — într'adeveru dta esti unu geniu, acēsta se pōte observă și din lucrările dtale: te rogu deci se bine-voiesci a te mută cu locuinti'a la mine, iti voi pune la dispozițiune apartamentulu celu mai acomodat, unde nu te va conturbă nimenea, deci cugetu că nu vei refușă invitarea mea.

— Iti mulțimescu pentru bunavointi'a manifestată, înse o primescu numai cu acea condițiune, deca pentru apartamentulu respectiv voi plati eu.

— Fia, pentru ca vediu, că d-ta esti ambitiosu.

Sgomotulu din apropiere intrerupse conversatiunea amicilor noștri. Se apropiă o grupă inoposantă de omeni. Înainte mergeau doi soldati înarmati, cu priviri selbatice. Intre acesti doi soldati mergea unu barbatu, la parere foarte obositu. Tali'a lui înaltă eră învelită cu o mant'a lungă și neagră, ce eră acoperită de prafu. — Genunchii i tremurau de slăbiciunea ce-lu coprinsese. Din toate poterile sale se încercă se pasiēca mai iute, fiindu că soldatii eran foarte necrutatori faciă de dinsulu, împingēndu-lu de spate într'unu modu foarte brutalu. Glōt'a lu-urmă: mai pe toate buzele se ivi unu risu sarcasticu, din care se potea deduce, că tractarea acēsta brutală le făcea plăcere. — Glōt'a ajunse în apro-

pierea amicilor noștri, o muiere din glōta dete nefeicitulu o pōma spre a se recori, înse pōm'a acēsta îndata i fu luată cu forti'a de unu soldatu.*)

— Retrageti-ve, căni de chrestini! racni unu altu soldatu — privindu la o cēta de chrestini cari compuneau escort'a — de va și perī acesta, nu va fi nici unu peccatu. Victim'a brutalității neomenōse eră dejă asia de obosită, în catu nu potu se-si continue calea, ci cu lacrimi în ochi dise:

— Ve rogu se-mi permiteti pucinu repaosu, căci nu mai potu merge. Soldatii, între injuraturile cele mai înfiorătoare fura constrinsi a pausă pucinu.

Osterman privindu scen'a barbară deveni foarte iritat și se apropiă de glōta, că se se informēdie despre caus'a acestei maltratați, și observandu pe unu turcu în apropierea sa, i adresa următoarele cuvinte:

— Omulu acesta va fi de siguru vreunu criminalistu asassinu sēu altu-ceva. — Turculu, carui'a i erau adresate aceste cuvinte, își îndreptă privirea asupra lui, fara a-i respunde ceva. — Osterman înse află unu midilocu foarte bunu spre a i deschide gur'a. — La privirea unei monete de argintu turculu deveni mai binevoitoriu.

— Cine e acesta pe care-lu escortēdia? — întreba ērasi Osterman.

— Unu omu foarte periculosu, care se opune mandatelor pasiei — unu preotu — replica turculu.

— Unu preotu? dar ce a făcutu?

— A desconsideratu ordinatiunile pasiei — reflecta turculu. — A predicatu, a servitu miss'a, a marturisitu, a cercetat pe cei morbosi, de și aceste sunt oprite strictu prin legile noastre.

— Asia, asia! accentuă Osterman, suprimandu și

*) De altcum barbari'a guvernulu pasialeloru luase dimensiuni asia de mari, în catu în anul 1876 atacă și bisericile chrestinilor, jefuindu în frunte cu pasi'a Nachit, și ucidendu pe toti cari își aflasera refugiu acolo — („Polit. Corespondenz“ 1876, Februaru.)

se ne conservamă limb'a bisericească, se o tinemă susu și tare la înaltimea vocatiunei sublime, date ei de însuși Dumnezeu.

Revista politica.

Sibiin, 16 Maiu st. n. 1879.

Consumatum est! Proiectul de magiarizare a fost primit și în cas'a magnatilor din B.-Pest'a fara nici o modificare, așa precum îl adoptase camer'a deputatilor. Nu mai lipsește acum, decatu sancțiunea monarhului, pentru că acelu proiect de lege se fia promulgatu și se între în vigóre de lege. Cei patru prelati ai bisericeii noastre nationale: Vancea, Miron, Metianu și Mihali, cari s'au dusu la B.-Pest'a pentru că se usedie de loculu și votulu ce le compete loru în cas'a magnatilor, și-au împlinitu datori'a și au combatutu cu argumente tari acelu fatalu proiect de lege, fara inse se fi ajunsu la vreunu resultatu realu, adeca se înduplece pe cas'a magnatilor se tréca la ordinea dilei preste elu.

Atatu din cele petrecute în camer'a deputatilor, catu și în aceea a magnatilor cu ocasiunea desbaterei asupra proiectului de magiarizare, natiunea romana în genere, ér' prelatii și deputatii romani în specie s'au potutu convinge odata mai multu, ca dela actualulu sistem de guvernare, care domnește în Ungari'a și Transilvani'a, nu se pôte așteptá la nimicu bunu. Fia cererile ei ori catu de juste, fia pretensiunile ei ori catu de legitime, natiunea romana este ignorata, desmostenita și proscria în propria sa patrie.

Luandu în seriósa considerare cele ce s'au petrecutu dela 1872 încóce și cu deosebire purtarea ungarilor fatia cu noi în tempulu din urma întrebamă: Déca mai potú fi între noi ómeni atatu de creduli și de naivi, cari se créda, ca prin aceea ca natiunea romana va capitulá fara conditiune și-si va tramite vre-o cativa deputati romani din Transilvani'a în diet'a din B.-Pest'a, isi va ameliorá catusi de pucinu situatiunea ce i s'au creatu? Déca vocea natiunei ce s'au manifestatu prin graiulu prelatilor dusi la Vien'a a fostu ascultata dar' n'au fostu apretiatu, déca în parlamentulu ungarescu s'au decretatu mórtea natiunei romane, mai potemu noi óre așteptá cá se ni se faca dreptate?

Insistamă a sustienea și repetamă și cu acésta ocasiune ca: de órece blestemulu faptei rele este cá ea se nasca fapte și mai rele, noi romani și împreuna cu noi și celelalte nationalitati nedreptatite, n'au ce mai așteptá dela parlamentulu ungarescu, ci retragendu-se și intarindu-se în positiunile loru defensive se aștepte momentulu propice, în care actiunea loru pe terenulu politicu va fi o necesitate imperativa, simtita de monarhi'a întréga, așa precum se simte astadi cá o necesitate imperativa intrarea în actiune a boemilor, cari au statu în defensiva și s'au retrasu pe terenulu passivitatii în decursu de 17 ani.

Pana atunci se urmamă esemplulu boemilor

iritatiunea, dar nu aveti vre-o trasura, cá se transportati pe acestu nefericitu la loculu destinatu?

— Vreau a fi sinceru — respunde turculu — preotulu acesta se escortéda dejá de patru dile pe josu conformu ordinulu pasiei Mustafa, care ne-a interdísu a transportá cu trasur'a pe unu individuu petatu de asiá crime teribile.

Osterman, dupa aceste deslusiri, se departa și apropiandu-se de Piccolo i dise:

— Asia barbaria inca n'am vediutu, asia dara déca cutare preotu, conformu chiamarei sale servese miss'a, marturisesce, predica cuventulu lui Ddieu, și consoléda pe moribundu comite crima. — Intr'adeveru, o astfelu de procedura numai în Turci'a se pôte observá, cá-ci aici nu esista ide'a de civilizatiune, — fic'a libertatii.

— Chrestinii din Turci'a nu se bucura de libertate religiósa, și d-ta simtiesci, cá unu artistu — respunde Piccolo.

— Asia simtiescu, cá omu — replica Osterman.

— Liniscescete amici — dise Piccolo — acésta scena seriósa iti ofere buna ocasiune pentru a studi'a referintiele de cultura din Turci'a, și scotiendu-si orologiuulu din pusunariu ilu privi și continua:

— Astépta pucinu si-ti voiu oferi unu altu spectacolu placutu. — Dupa vorbele acestea început a se preumblá cu artistulu.

— Pardonéza-me dle Piccolo — intrerupse artistulu tacerea, déca 'ni iau libertate a te întreba: pentru ce petreci pe aci?

— La întrebarea acésta nu-ti pociu respunde acum cu sinceritate replica Piccolo. — În anii trecuti am petrecutu în Paris în calitate de membru la ambasad'a ruséseca. — Ce facu astadi aci, este o întrebare, care nu voiescu a o resolví, de orece se tiene de diplomatia și din diplomatie este eschisa sinceritatea. — Atat'a 'ti spunu, ca am o misiune diplomatica aici.

— E cu nepotintia díse Osterman, ca-ci dta nu poti fi politicu dupa cum 'ti cunoscú eu însurile nobile și umane.

(Va urmá).

și alu italianilor, cari aflandu-se în situatiuni análoge cu a noastră și-au concentratu poterile, și-au disciplinatu poporulu, și-au adunatu capitalu intelectualu, și materialu și s'au preparatu în modu pacificu pentru marea actiune a emanciparei loru politice.

Sessiunea parlamentulu austriacu din Vien'a va fi închisa maine în 17 l. c. prin unu mesagiu de tron, în care precum se dice, va avea locu și unu alineatu relative la negociatiunile de împacare cu boemii, care s'au initiatu subt auspiciile ministrulu de interne comitele Taaffe. Pentru înlesnirea negociatiunilor de împacare s'au decisu din ambele parti, adeca din aceea a boemilor și a nemtiloru, cá se se esmita cate o comisiune de cate cinci membrii, cari se pactédie asupra punctelou de împacare.

Ovatiunea ce s'a adusu în 13 l. c. fostulu ministru austriacu Anton cav. de Schmerling, actualelu presiedinte alu înaltei curti de cassatiune din Vien'a, cu ocasiunea serbarei iubileului seu de 50 ani, petrecuti în serviciulu statulu, au facutu o mare sensatiune în cercurile politice și cu deosebire în cele din Ungari'a,

Este lucru prea firescu, cá serbatorirea unui barbatu de statu precum este Schmerling, care a fostu și care mai este inca reprezentantulu ideei unitatii monarhiei austriace și a unui mare parlamentu centralu în Vien'a, se nu le convina ungarilor, totu asia de pucinu cá si împacarea nemtiloru cu boemii.

Sunt inse, precum se vede în monarhi'a austriaca factori și curente politice, pe care ungarii nu le au potutu și nici nu le voru potea subjugá séu paralisá. În curendu speramă a potea reveni și noi a espune mai pe largu activitatea lui Schmerling cá barbatu de statu austriacu, precum și consecintiele unei împacari definitive între boemi și nemti.

Tecstulu autenticu alu conventiunei austro-ungaro-turcesci, relative la Bosni'a, Hertegovin'a și la pasialiculu Novi-Bazar a fostu publicatu în Constantinopole în diariulu „La Turquie“. Acea conventiune consta din 10 articole și unu adnecsu. Vomú publicá și noi într'unulu din numerile viitóre tecstulu acelei conventiuni, pe care cetindu'lu cineva nu se pôte mirá în de ajunsu, cum de au trebuitu se tréca atâtu tempu pâna la încheierea ei.

În vecin'a Romani'a întréga atentiune este absorbita de lupt'a electorala pentru Constituanta. Pana în momentele candu scriemú acestea, inca n'amú primitu nici o scire despre resultatulu alegerilor facute, dar' nu ne îndouimú, ca majoritatea deputatilor alesi va fi national-liberala și destulu de patriotica, pentru cá în viitóra Constituanta se deslege cu prudentia și tactu grav'a cestiune a jidanilor. Avemú cele mai bune sperantie, ca Romani'a subt conducerea actualelu cabinetu va trece cu bine și preste acésta critica situatiune, ce i s'a creatu prin tractatulu dela Berlinu și prin aliantu a israelita.

Dela diet'a Ungariei.

Din desbaterile asupra impunerei fortiate a limbei magiare.

(Urmare.)

Dupa referentele Baross a vorbitu Aug. Trefort, ministrulu de culte și instructiune publica, inse numai pe scurtu, din cauza precum dise densulu, ca comisiunea respectiva și referentele ei ar fi motivatu de ajunsu necesitatea impunerei limbei magiare în tóte scólele din tíera de tóte categoriele; de aceea lui i lipsește numai, cá se recomande dietei adoptarea acestui proiectu de lege.

Ministrulu urmá deputatulu A. Zay (sasu din Transilvani'a), carele într'unu discursu de o óra și jumetate combatú proiectulu de lege și tóte tendentiele auctorilor lui în termini atatu de tari și sarcastici, în catu adversarii strigara de repetiteori: la ordine! Presiedintele inse nu iau luatú cuventulu. Niciodatu vre-o dieta nu'si audise din gura saséseca muștrari asia de aspre și întemeiate, precum au fostu cele pronuntiate de Adolf Zay. Elu adeca vediendu placerea generala cu care fú intimpinatu proiectulu de lege de catra imens'a majoritate a dietei, observá în modu satiricu, ca acea siedintia dietala lui i se pare mai multu cá o serbatóre nationala a nationalitatii magiare, ca inse elu tocmai din acésta cauza se simte cu totul streinu în acea dieta a Ungariei. La protestarile și strigatele ce urmara, Zay provoca pe adversari, se nu i întortóce cuvintele, pentru ca si elu este unulu din cetatienii cei mai leali ai statulu, de si sasu, dar' nu schimba patriotismulu seu cu niminea; cu tóte acestea elu se simte aici

cu totul streinu, pentru ca nu întielege cum pôte se crédia natiunea magiara, ca o lege cá acésta i-ar asigurá esistenti'a; se simte streinu cu atatu mai virtosu, pentru ca i se pare cá si cum rass'a magiara ar marturisi prin acésta, ca ea nu este capabila de a-si asigurá viitórulu singuru numai prin propria ei potere, și ca simte necesitatea de a sbea în sine poterea de viatia a compatriotiloru de alta nationalitate (kénytelen volna a másajkuak életelemeit magába szivni.)

În 13 Martie candu ne veni scirea sfasietóre despre perirea Szeghedinului, s'au intristatu și cetatienii sasi intocma cá si magarii. În aceeași di inse acestu proiectu de lege depusu pe mész'a dietei, d-vóștra d-loru conformu caracterulu d-vóștra nationalu, uitarati la momentu durerea pentru Szeghedinu și ati manifestatu o bucuria nemarginita. Astadi candu noi petrunsi de durere, cá-ci în acestu proiectu de lege vedemú o pedeca cumplita în progresulu nostru pe calea culturai, voindú noi a ne apará cu tóta lealitatea, suntemú infruntati aspru de catra d-vóștra. Amú ajunsu departe în parlamentulu Ungariei, în catu nici chiar cuvinte de aপরare nu ne mai sunt permise.

Asia este, mie mi se pare ca d-vóștra aveti astadi o serbatóre familiara. V'ati unitu partidele cele mai disparate și v'ati împacatu pentru scopulu pe care vi l'ati propusu. Cu tóte acestea eu am curagiulu se ve spunu, ca în acésta majoritate gigantica a d-vóștra lipsește homogeneitatea. Altele sunt motivele guvernulu și altele ale comisiunei. Guvernulu se încérca celu pucinu a'si înbracă motivele sale în costumulu europénu, cá se nu i se póta dice, ca face sila nationalitatiloru. Comisiunea din contra nu se genésa întru nimicu de opiniunea Europei, isi bate jocu de nationalitati dicédu: ca acésta lege va fi de celu mai mare folosu pentru densele. Guvernulu ceruse dela dascalu numai se cunósca limb'a magiara dupa gramatica, se o scia propune cá ori ce altu obiectu; comisiunea din contra pretinde cá ei se invetie limb'a magiara asia, în catu se o vorbésca și scrie perfectu. Mai multu, reprezentantulu ministerulu declarase, ca elu respinge conditiunea pusa de comisiune, cá limb'a magiara se devina studiu obligatu pentru tóte scólele primarie.

Dar' nici chiaru membrii comisiunei n'au fostu invoiti între sine. Toti erau magarii, alesi în adinsu din o singura nationalitate, pentru ca némtiulu Grünwald și slavaculu Baross întrecu pe magarii în siovinismulu loru. Cu tóte acestea doui membrii dintre cei mai eminenti, adeca Csengeri și Irányi, au declaratú rotundu, ca déca ar fi dupa ei, acelu proiectu de lege ar trebui se ia o forma cu multu mai blanda. Insuși Bela Grünwald și comitele Aurel Dessewffy au marturissitu în fine, ca ei nu vedu necesitatea și nici folosulu acestui proiectu de lege, ci tocmai din contra, ilu considera de stricatosu, neoportunu și periculosu.

Déca nu este homogenitate în guvernulu și comisiune se cercetamú din ce elemente este compusa compact'a majoritate de astadi, adeca formata de ocasiune. Membrii dietei, cari voru votá pentru acestu proiectu se potú împarti în 5 clase. Class'a prima se compune din acei deputati, cari mai nici nu cetescu vre unu proiectu de lege și nici pe celu de fatia; audira inse dela altii, ca e vorb'a despre propagarea limbei magiare și de aceea o voru votá. Imperati'a ceruriloru este a loru. În a dou'a classa sunt aceia cari votéda la comanda. În a trei'a classa intra deputatii, cari au studiatu proiectulu, cunoscú tendintu'a și consecintiele lui; ei vedu ca acela este spre reulu nemagiariloru și li se pare, ca folosulu magiariloru va fi asia de mare, în catu nu merita se'si faca scrupolu din asuprirea nationalitatiloru. În a patr'a classa numeramú pe aceia, cari sunt pe deplinu convinsi, ca acestu proiectu de lege nu va ajutá magiariloru nemicu, va împedecá cultur'a generala și va periclitá chiar' statulu ungarescu; ei inse totu ilu voru votá cá fórtu necesaru, din cauza ca fiindu ei tizaisti și vediendu ca ministerulu actuale din caus'a noului dualismu și a politiceii bosniace si-au perdutu mai virtosu la nationalitatea magiara tóta poporaritatea și s'au facutu de ura cu ea se légana în sperantia, ca prin acésta lege isi va recastigá prestigiulu de mai 'nainte. Asia dara domni din opositiune, cari lupta pentru acésta lege voru obligá pe d-lu Tisza la cea mai mare multiunita, pentru cá preste pucinu se ajunga a reformá și scólele din Novi-Bazar. Vedeti bine, ca acesta este unu cinismu politicu. A cincea classa, cea mai numerosa și mai de auctoritate în acésta casa, are intentiunile cele mai bine-voitóre, judeca lucrurile cá adeverati barbati de statu, le lipsește inse

una: curagiulu. Ei vedu bine, ca proiectulu este nedreptu, destructiv si periculosu, dar' se temu forte de asia nunit'a opiniune publica revoltata si turbata, ca se nu 'i nimicesca. Acestia voru vota de frica, pentru-ca se nu 'si compromita viitoriulu.

Sciu si eu bine, ca este lucrul forte neplacutu a sta la lupta cu opiniuni publice precum este cea actuala de aici. Dar' insusi infocatulu Béla Grünwald au recunoscutu in siedinti'a comisiunei din 28 Martiu ca: noi aicea in Ungari'a stamu subt nesuferit'a presiune a unei opiniuni publice maies-trite si falsificate, incordata pana la extasu. Dar' mie nu'mi pasa nici de acesta; ér' d. Grünwald, care prin violentele sale brosiure au seménatu ventu (ura turbata contra nationalitatiloru) in cursu de mai multi ani, se mira acuma, ca seceru orcane si ca nu póte scapa de spiritele pe care le au chiamatu.

Si sciti d-vóstra cine sunt acele spirite? Se nu le cautati intre fii lui Arpad. Opiniunea publica, presiunea si terorismulu acesta ce se simte astadi in tota politic'a Ungariei si in viati'a publica a poporaloru ei, o facu renegatii, séu cum se mai numescu ei, neofitii, de aceea trebuie se ne ocupamu astadi de ei cu atatu mai virtosu, ca pana acum acesta classa de ómeni, cari au petrunsu in arteriile statului, n'au fostu studiata mai de aprópe. Acei renegati se recrutedia dintre fiii celorlalte nationalitati ale Ungariei. Ei se lapeda de originea loru, pentru ca nu voru se ia parte la suferintiele cetatieniloru de statu de class'a a dou'a, ci se víra cu obrasnicia in sinulu natiunei magiare, care domina astadi, ér' apoi pentru ca se'si satisfac ambitiunea, grandomani'a si egoismulu se indesa in primele linii cu aviditate si impertinentia. Acesti renegati considera patriotismulu numai ca unu mi-dioculu de specula, ilu lictedia intre sine cu devotamentu de farisei. Renegatii si-au facutu de profesiune a calumniá pe toti cãti nu sunt de panur'a loru. Éra acuma me adresediu cátra d-vóstra „parintii patriei“ si ve intrebú: poteti d-vóstra suferi cá acei renegati egoisti si fara caracteru, cá cãte unu strengariu de svabu din Torontalu si cáte unu slavacu din Trencin se conduca destinele statului si se aiba privilegiulu de a face iute cariera? (Sensatiune si strigate: la ordine!) Poteti d-vóstra suferi, cá acesti cavaleri de industria in politica, se falsifice caracterulu statului ungurescu, numai pentru cá se'si ajunga scopurile loru personale?

Eu inse ve dicu d-vóstra d-loru, ca pe cátu timpu nationalitatea magiara nu este capabila de a'si face politic'a sa prin fiii sei proprii, pe cátu timpu magiarii sunt necessitati a lasá in grijea renegatiloru tóte afacerile oficiale si oficióse in functiuni publice si in pressa din cauza, ca magiariloru le lipsesce diligenti'a, perseveranti'a si tehnic'a, pana atunci statulu Ungariei nu va inflori; cá-ci adeca istori'a ne invétia, ca class'a renegatiloru care traiesce din spinarea terei, numai atunci ajunge la influentia si potere, candu statulu este bolnavu.

(Va urmá.)

Transilvani'a.

— Sibiu. — (Dela sinodulu archidiececanu.)

(Urmare.)

In Siedinti'a VII fiindu la ordinea dilei raportulu comisiunei scolare asupra raportului anualu al consistoriului archidiececanu cá senatu scolasticu, raportulu comisiunei deputatulu Dr. Nicolae Popu propune si sinodulu ia urmatórele concluse:

I. In partea prima punctele 1, 2, 3, 6, 8, 10 se iau spre sciintia. In cátu privesce celelalte puncte, se constata urmatórele mncitati:

La p. 4 la a) conclusulu Nr. 143: 1877 se observa, ca regulamentul pentru scólele poporale inca nu este executatu.

b) Catechisatiunea si intocmirea unui manualu de catechisatiune pentru adulti (Nr. 114, 1876 si Nr. 152, 1877) nu s'au pusu in lucrare.

In punctu 5 proiectulu pentru inspectiunea scóloru din archidiececa pana astadi nu s'a prezentatu.

La punctulu 7 conclusulu pentru infiintarea unui institutu pentru invetiátorese, se vede din actele alaturate ca nu s'a potutu executa.

Astfelu sinodulu indrumá pe consistoriulu a pune in lucrare conclusele amintite.

La punctulu 9 prin care se arata, ca consistoriulu n'a potutu esoperá nimicu pentru scólele nóstre din sumele ce diet'a pe totu anulu votedia pentru instructiune publica, consistoriulu are a repeti cererea la inaltulu ministeriu de culte si instructiune publica, in acesta privintia.

II. 1) Cu privire la conspectele tabelarie statistice se constata, ca ele sunt forte neesacte in privinti'a operatiuniloru numerice. Din aceste conspecte se vede, ca dela oficiulu protopresbiteriale alu Turdei nu s'au substernutu datele statistice scolare. Consistoriulu se indruma a trage la raspundere pe respectivulu protopresbiteru pentru acesta negligentia.

2) Cu privire la institutul teologico-pedagogicu pe viitoru se se arete, intru cátu regulamentul s'a pusu in lucrare si cu ce succesu; se se spuna cáti professori definitiv si suplenti sunt aplicati, cáti au depusu examenulu de calificatiune, cu cátu s'a sporitu bibliotec'a si cu ce opuri si alte midilóce de invetiamentu; se se arete cu ce calificatiune s'au primitu elevii in institutu, cáti sunt interni si cáti externi.

Mai departe se dispune, cá regulamentul seminariulu se se puna in tóte punctele sale in practica si a-nume:

a) Se se interneze clericii si pedagogii cu inceputulu anului scolasticu viitoru.

b) In cancelari'a directiunei seminariule se se introduca fara amanare protocoalele prescise in §. 65 alu regulamentululu.

c) Constatandu-se lips'a unui institutu de gimnastica indispensabila pentru pedagogi, elu negresitu are se se infiintiedie cu anulu viitoru scolasticu.

3) Constatandu-se ca dintre gimnasiile de alta confessiune se face amintire numai de scolarii cari frecventedia gimnasiile din Sibiu si Naseudu, in viitoru au se se prezenteze datele statistice despre numerulu scolariiloru romani gr.-or. dela tóte institutiele medii de pe teritoriulu archidiecesei, precum si unu conspectu despre catechetii dela acele institute.

4) La numerarea scolariiloru romani greco-orientali dela tóte institutiele medii si primarie din archidiececa se se ia de basa percentualitatea dupa protopresbiterate, dupa etate, dupa seksu, de asemenea se se faca pe bas'a percentuala si comparatiunea cu anulu trecut.

III. Tóte celelalte afaceri coprinse in acesta parte se iau spre sciintia, afara de proiectulu elaboratu de consistoriu pentru infiintarea reuniuniloru invetiátoresei, asupra caruia comisiunea scolaru va raportá mai tardiu.

IV. Se constata, ca raportulu prezentatu in genere nu da unu tablou exactu, din care se se póta vedé adeverat'a stare interna si esterna a scóloru nóstre. Anume nu se vede din raportulu acesta, in care parti ale archidiecesei scólele nóstre stau mai bine si in care mai reu, in cãte comune nu sunt scóle de locu, ce mesuri s'au luat spre a se infiintá acele, cáte carti s'au introdusu, ce instructiuni si cerculare s'au emisu pentru inbunatatirea invetiamentulu, in care parti s'au visitatu scólele si cu ce rezultatu. Nu este evidentu din raportu, cáte siedintie a tinutu senatulu scolaru, cáte piese au intratu, cáte s'a resolutu si cáte nu; in fine lipsesce list'a stipendistiloru.

Aprietiandu reulu, ce póte resultá din caus'a acestoru lipse, pe viitoru ele sunt a se delaturá. Mai departe in anulu acesta se se visitiedie scólele sau prin referentulu, sau prin alti barbati de scóla delegati din partea consistoriului, celu pucinu a 3-a parte din numerulu protopopiatelor archidiecesei, incependu cu scólele cele mai rele.

— In Siedinti'a VIII. La ordinea dilei a fostu raportulu comisiunei organizátore. Raportulu d. deputatu Partenie Cosma raportedia despre modificari ce ar fi se se faca in regulamentul afaceriloru interne. Propunerile de modificare si adaose la regulamentul se desbatu punctu de punctu si se decide, cá acestu proiectu se se tiparesca separat si se se distribue intre deputati la inceputulu fiacarui periodu sinodalu.

Dupa aceea referentulu comisiunei ad hoc, alese pentru elaborarea memorandului in caus'a proiectului de lege referitoru la introducerea limbei magiare in scóle, Anania Trombitasiu, cetesce proiectulu de memorandu.

Terminandu-se cetirea proiectului de memorandu, la propunerea presidiului, Sinodulu se declara si intra in siedinti'a confidentiala.

La redeschidere presidiulu anuntie ca, dupa informatiunile primite, proiectulu de lege pentru introducerea limbei magiare in scólele confessionale, se va pune pe més'a dietei marti in 17/29 l. c., ca prin urmare abia avemu timpu de o di pana la pertractarea aceuia in diet'a terei: Sinodulu, din respectu cátra gravitatea cestiei si a timpului celui scurtu, renuntia la memorandulu proiectatu in siedinti'a a V-a si decide a asterne corpuriloru legiuitóre representatiunea facuta de episcopatulu si consistoriiele din metropolia, cu aceea, ca apróba pasii facuti de episcopatu si consistoriu. Sinodulu róga pe corpurile legiuitóre, cá la pertractarea numitului proiectu de lege se ia in considerare motivele espuse in numit'a representatiune.

Adress'a o va compune biroulu sinodalu in contielegere cu presidiulu si se va espeda inca astadi.

Proiectulu de memorandu, (vedi Art. I din Nr. 33 alu „Obs.“) se aclude la acte. (Va urmá.)

Sciri diverse.

— (O noua intocmire in edarea de bilete la drumulu de feru.) La statiunea drumului de feru din Sibiu, incependu dela 15 Maiu st. n. se voru dá pentru passageri la baile din Ocn'a-Sibiului bilete pentru mersu si venitu cu o durata de 24 óre.

Totu din 15 Maiu st. n. pana la alta dispositiune se voru mai eliberá bilete si 1) la statiunea din Brasiovu pentru passageri spre Sibiu si inapoi 2) la statiunea din M.-Osiorheiu pentru Sighisóra, Mediasiu, Ibasufaleu, Brasiovu si inapoi.

Biletele acestea voru avea valóre de 5 dile. La statiunile mai mari pe lini'a orientala a drumului de feru orientalu, pentru baile din Elópaták-Valcele (statiunea Feldióra) se voru eliberá bilete pentru bái cu pretiulu scadiutu de 33 $\frac{1}{3}$ % pe o durata de 45 dile.

— (Nou'a ordine a mersuriloru trenuriloru) pe lini'a drumului de feru orientalu, ce a intratu

in vigóre in diu'a de 15 Maiu st. n. a. c. este urmatórea:

Trenulu pentru persóne pléca din Pest'a la 6 óre 25 minute sér'a si ajunge in Oradea la 4 óre 21 minute diminéti'a, in Clusiu la 9 óre 25 minute ant. merid., in Cucerdea la 12 óre 8 minute, in Teusiu la 1 óra 17 minute p. m., in Copsi'a-mica (Kis-Kapus) la 3 óre 19 minute, in Mediasiu la 3 óre 39 minute, in Ibasufaleu la 4 óre 22 minute, in Sighisóra la 5 óre p. m., in Homorod-Cohalmu la 7 óre 7 minute si in Brasiovu la 9 óre 40 minute sér'a. Din Brasiovu spre Oradea-mare-Pest'a pléca trenulu de persóne la 4 óre 10 minute diminéti'a si ajunge in Homorod-Cohalmu la 6 óre 38 minute diminéti'a, in Sighisóra la 8 óre 29 minute a. m.; in Ibasfaleu la 9 óre 18 minute, in Mediasiu la 9 óre 53 minute, in Copsi'a-mica la 10 óre 11 minute a. m., in Teusiu la 12 óre 3 minute la amédi; in Cucerdea la 1 óre 31 minute, in Clusiu la 4 óre 5 minute p. m., in Oradea-mare la 9 óre sér'a si in Pest'a la 7 óre 55 minute deminéti'a.

Trenulu micstu pléca din Pest'a la 7 óre 30 minute diminéti'a, ajunge in Oradea-mare la 4 óre 32 minute p. m., in Clusiu la 11 óre 59 minute nóptea, in Cucerdea la 3 óre 35 minute deminéti'a, in Teusiu la 5 óre 37 minute diminéti'a, in Copsia-mica la 8 óre 39 minute a. m., in Mediasiu la 9 óre 51 minute in Ibasufaleu la 10 óre 45 minute, in Sighisóra la 11 óre 54 minute a. m., in Homorod-Cohalmu la 2 óre 40 minute p. m., in Brasiovu la 6 óre sér'a.

Din Brasiovu catra Oradea-mare-Pest'a pléca la 10 óre 10 minute a. m., ajunge in Homorod-Cohalmu la 1 óra 50 minute; in Sighisóra la 4 óre 41 minute p. m., in Ibasufaleu la 6 óre 7 minute sér'a, in Mediasiu la 7 óre 6 minute, in Copsia-mica la 7 óre 31 minute, in Teusiu la 10 óre 10 minute sér'a, in Cucerdea la 12 óre 9 minute nóptea, in Clusiu la 3 óre 48 minute diminéti'a, in Oradi'a mare la 11 óre a. m. si in Pest'a la 8 óre 26 minute sér'a.

Pe liniile laterale Sibiu si Muresiu-Osiorheiu comunica pe di numai trenulu micstu si adeca:

Din Copsia-mica spre Sibiu, dupa o asteptare de 3 óre pentru calatorii la Sibiu, pléca trenulu la 10 óre 40 minute a. m. si ajunge in Sibiu la 12 óre 35 minute p. m.

Din Sibiu pléca trenulu la 6 óre 40 minute diminéti'a, ajunge la Copsia-mica la 8 óre 30 minute a. m., aici se impreuna cu trenul de persóne, care pléca spre Clusiu-Oradea-mare-Pest'a la 10 óre 27 minute a. m. si trenulu, care pléca catra Mediasiu-Brasiovu la 9 óre 16 a. m.

Din Cucerdea pléca trenulu micstu catra Muresiu-Osiorheiu la 2 óre p. m. si ajunge in M. Osiorheiu la 5 óre 8 min. p. m.

Din Muresiu-Osiorheiu pléca la 8 óre 40 min. si ajunge in Cucerdea la 11 óre 50 minute a. m.

Pe lini'a laterala Teusiu-Alb'a-Iuli'a (legatura cu calea ferata prima transilvana) pléca trenulu pentru persóne die Teusiu la 1 óra 37 minute p. m., trenulu micstu la 10 óre 48 minute sér'a. Celu dintai ajunge in Alb'a-Iulia la 2 óre 9 minute p. m. si celu din urma la 11 óre si 30 minute nóptea.

Din Alb'a-Iulia catra Teusiu pléca trenulu pentru persóne la 11 óre 41 minute a. m., trenulu micstu la 4 óre 40 minute diminéti'a si ajunge in Teusiu celu dintai la 12 óre 13 minute dupa amédi éra celu din urma la 5 óre 52 minute diminéti'a.

— (Generalii de inchiriatu.) Jurnalulu din Petersburg, „Molva“, istoriscesce ca in Russi'a domnesce datin'a, de a inchiriá pentru nunti generali demissionati „en pleine parade“. Acestu obicei a petrunsu cu deosebire in cercurile burgese, care paradéza bucuros cu relatiunile loru cu demnitari ai statului. Generalulu inchiriatu — chiri'a costa in astfelu de casuri dela 5 ruble de argintu in susu, dupa numerulu decoratiuniloru — apare la serbatóre in uniforma, petrece aci mai multu séu mai putinu, dupa cum i se platesce, de ordinaru se inbata si apoi, déca póte, se întórce superbu acasa.

— (Focu infricosiatu in Russi'a) Gubernatoriulu din Orenburg telegrafedia in 28 Aprilie a. c. la 12 óre nóptea ministrulu de interne urmatórele: Cetatea Orenburg e in flacari dela 10 óre diminéti'a, viforulu nu mai incéta; e cu nepotintia a scapá partile de cetate aprinse. Nenorocirea e infortátore. O telegrama din 29 Aprilie diminéti'a anuntia: Cetatea in urm'a viforului, ce domnesce au arsu eri tóta diu'a si adi-nópte; in unele case si adi arde, viforulu a incetatu. Au arsu dóue biserici, edificiulu oficiului cercuale, hal'a comerciale, statiunea telegrafica, preparandi'a, tribunalulu, casarm'a artileristiloru, directiunea corpului de ingineri, oficiulu de controla, judecatori'a cercuale si partile cele mai bune din cetate. Bani si documentele erariale in partea cea mai mare sunt scapati. Daun'a e enorma. Pana acuma s'au aflu 3 cadavre arse.

Jumetate din locuitori si-au pierdut locuinta si pana. Cesti din urma se voru internă in barace situate la marginea cetatii. Pentru transportu de pane s'au telegrafatu gubernatoriului din Samara. Pentru comunele invecinate totu ast-felu de dispositiuni s'au luat. Adi sosescu din Samar'a unele despartiaminte de pompieri. S'au planuitu formarea unui comitetu de ajutorare auxiliariu, dar' cei lipsiti sunt asia de multi in cătu midilócele locale sunt nesuficiente. Gubernatoriulu cere a-i-se tramite bani cu graba mare. Sub decursulu focului nu s'au intemplatu nici furtu, nici altu escesu. Intre cei arsi sunt tare multi oficiali. Ministrulu de interne au tramisu de o caudata 10.000 de ruble.

— (O excursiune de venatóre). In Neapole se pregatescu barbatescu pentru a face o excursiune de venatóre in Afric'a. Scopulu, care vreau se-lu ajunga e de a arangeá cu ajutoriulu regelui abissinianu o venatóre in desierturile Africeii. Intre membrii expeditiunei se afla fórtu multi italieni de frunte; intre ei se afla contele Antonelli nepotulu cardinalului defunctu si Eduardu Daum'a. — Menelicu, regele Abissinieii e unu mare iubitoru de arme frumóse si e unu venatoru bravu. Elu le va esi inainte la calea diumetate. Capitanulu Martini conducătoriulu expeditiunei i duce mai multe arme pompóse cá daru din partea regelui Umbert. —

— (Procesu intre Austri'a si Prussi'a.) In 29 I. trecute au trebuitu se se pertractadie inaintea tribunalului supremu din Manheim unu procesu, care decurge intre procurorulu erariului austriacu si prussianu. Causa la acestu procesu au datu-o doue proprietati din Silezi'a prussiana, cari mai inainte apartíneau ordinului germanu si asupra caror'a Austri'a isi tne dreptulu seu. Austri'a e reprezentata prin procurorulu Geismar si Prussi'a prin procurorulu Lewald.

— (Bibliografia.) A esitu de subtu tiparu „Statutele Reuniunei romane de cantari in Sibiu“. Editur'a Reuniunei. Sibiu. 1879.

— Din Scrierile d. N. Andriescu-Bogdanu ne veni fasciór'a I alu carei coprinu este: „Tiurcanulu“, drama intr'unu actu; „O preambulare la Ungheni“, novela amusanta; „La revedere! — Fortun'a“, poesii; „Trandafirul albu“, improvisatiune si „Trei amanti“, comedia intr'unu actu. — Iassi, 1879. Pretiulu 50 bani = 25 cr. v. a.

— Din „Darea de sēma asupra procesului politicu de pressa alu d-lui G. Baritiu, care esise in editiune separata, si trecēndu-se cu totulu pe neasteptate editiunea I, tipografi'a W. Krafft publică si editiunea II; acēsta inse numai in 500 de exemplarie. Pretiulu e totu 25 cr.

Brosiur'a se afla de vendiare in Vien'a la librari'a K. Gräser, Wallfischgasse Nr. 6, éra in Cernauti la librari'a H. Pardini, in Bucuresci la librari'a Szöllösy, piati'a Teatrului si in Iassi la dn. profesorulu Stef. Emilianu.

Conversatiuni asupra traducerei cartiloru nóstre bisericesci.

(Urmare.)

2. Vers II de qn *ἀράς* καὶ ἀκατακλύστου; iar terra éra neveđută și informă. — Când dice neveđută și informă, va să dică quó există terr'a sau materia din eternitate; însă nu éra încă nici o formă. In dioa de astădi de s'ar' fi scris aquest verset de bărbați cá Buffon și Cuvier, n'ar' fi putut a l scrie mai exact și mai concis, însă de va luá quineva inainte alte versiuni, vede quá fiá quare a vrut să 'si arate in tradució ideile sau inoranția sa, iar nu ideile lui Moysē, după cum le arată Septuaginta que scriu cu atăția anni înainte de Christianismu.

Vulgata dice.
Terra autem erat inanis et vacua.
Alții: vană si vacua,
Alții: vacuitate și nimicu.

Póte-se o absurditate mai mare dequát aqueasta din urmă. *Nimicu!* însă Locul que a existatu din eternitate, cu que éra plinu, quó vidu nu există?

3 Vers: „Fiá lumină — și fu lumină.“ Γενεθήτω φως; s'a fost tradus cá și γενεσις „facé-se lumină“ que in helleneșce insemnéđă „fiá lumină.“ A facee sau á se face nu numai quó este o expresió materiale, ci arată și óre-quare întârđiere, ori quát de rapede ar' fi facerea; quóci presupune o durată dela un capēt pínó la altul, unde *fiá* și *fu* e o singurá clipă. Moysē va să arate quó între voiea sau cuvēntul lui Dumneđeu și între executió nu există interval.

5 Vers. Este de observat expresia „dié una“ și nu dioa întâiea sau prima. Ἡμερὰ μία iar nu πρῶτη se exprimă Septuaginta. Assemenea se exprimă textulu hebraicu. Când dice quinevã dioa întâiea înțelege o început de unde începe timpul, și când dice început, cá á înțelege și fine, unde timpul este cum disseróm, nemarginit, infinitu de amēndōe părțile. Apoi când dicce quinevã in aqueastă împregiurare „dioa întâiea“ cá á înțelege de já creat pământul sau terr'a, cu sórele și cu tóta system'a solara; quóci numai ast felu póte a'și imaginá prima rotatió a terrei sau revoluțió a sórelui după

dințele anticilor; și prin urmare á se înplini aquea que se dice qn și nópte de 24 óre. Ansē aqueasta, după Moysē, nu se póte imaginá de quát la versetul 19 după crearea sórelui, lunei și stelelor, que se vede in a patra epocha sau dié. De atunci se póte numera și dicce prim'a di de 24 ore. Pínó aici nu éra sóre, eu systemá solara și prin urmare nu rotatió, și nici qn întâiea

Așá daró á dicce „di un'a“ este numai conformu nu queea que a scris Moysē, și cu dogmele Bisericeii, ci și cu logíc'a quea mai comuná a ómeniloru, și ęnsuși cu ideile și cunoscínțele quelle mai naintate alle quellor mai renumiți geologi ai seculului nostru. Dié, insemnând lumină in genere, „dié una“ insemneadá epochá a creatiei; mai virtos quó in hebraesce qn á adesea insemnéđă periodu, epochá; și adesea totulu sau multul é personificatu in individ sau partea quea mai mica. Hebreii spre esemplu, sunt numiți cá un singur om, Israel. Ensăși pínó in dioa de astădi in multe limbe quând vor sē aráte, quó un omu este cu avere, cu stare mare, dicu é omu cu paralle, cu bani que é partea quea mai mică e monedei, in locu de á dicce qué é cu talanți sau cu ducati. Aqul se personificá totul sau multul in quea mai mică parte a averii quare é banul.

Așá „dioa una“ este o expresió primitiva și naivă, quând narrá quineva și enumerá óre-quare evenimente, împregiurări, distanțe sau intervale, si dicce „ține una;“ sau „una la mână.“ Di un'a este: lumină un'a, epoch'a întâiea.

10 Vers; „Si chiemó Dumneđeu uscatulu Pământ.“ Aqul in adevér nici o vorbă nu é mai propriá de denumirea hebraicá, ca vorb'a „pământ“, și nici o limbă cá a nóstrá nu'și a făcut o vorbă spre á traducee mai innemerit versetul aquesta, nici ęnsuși hellenic'a, quóci dicce: *καὶ ἐκάλειεν ὁ θεὸς τὴν ἔρηρον γῆν* (terră), Románul in aqueestă împregiurare dicce întocmai cá Moysē „pământ“, adicó paviment, locu pe quare póte stá quinevã.

27 Vers. „Si creó Dumneđeu pe omu; — după imaginea lui Dumneđeu făcú pe dēnsul.“ In adevér quó in Bibliá precum și in tóte limbele primitive, cum se vede și in Homeru, repetițiile sunt desse, une-ori de naivitate, alte ori pentru mai multa întárire; aqul însă după cum se vede și airea, repetitiia este intr'adins și coprinde o doctriná întregă și fórtu mare și salutariá. Pínó la Moysē, toți quáti cuteđasseró á arátá óre quare assemēnare a Omului cu Dumneđeu au cátatá cãde martiry cá nisce profanatori de quelle divine. Divinitatea in Indii, in Babylonia, in Egyptu, puteá să aibă ori-que formă mai mult sau mai pućinu terribile și monstruóșă; puteá fi reprezentată cu patru sau mai multe capete, puteá avé assemenarea siérpelui, Boului etc. numai cá omu nu putea fi reprezentá, pentru quó omul éra necesariu dé á fi sclavul preotului, și despoților; altarul și thronul nu suferiá o assemenea emancipare a Omului; Omul éra verme, humă, lucrul altuia de mai pućinu prețu și de quát vitele, quáror tot le mai face și pelea și carnea quevã după que mor.

Așá ori-quine a cuteđat á dicce quó Omul é după assemenarea lui Dumneđeu, á căđut victimá fulgerat cu anathem'a, sau lovit cu mórtea, cu închisorea, cu expatriarea. Primii coloni ai Greciei furó nisce refugiatí Egypteni, alungați cá nisce revoluționari sau eretici, que cuteđaró á nu mai dicce Homului. humă, muritor și βρωτός; brutu, páscător sau máncațor cá vita și alte assemenea, ci „cãutator in sus“ ἀναρωτός. Dēla ἀναρωτός incepuró primele idei in Grecia de demnitatea Omului și de emanciparea lui de jugulu sacerdotal que se puneá intre omu și Dumneđeu și nu'l lãssá á căutá in sus.

Moysē cuteđó și mai departe: ellu declaró quó omul é după imaginea și assemenarea lui Dumneđeu creatu. Doctrin'a aqueasta însă nu puté avé drept de cetate acolo unde domniá Pharaonii. In desért á cátat á se duce spre á se scrie și á se propagá la un popol nou, que cáta á esi din quei que 'si au lãssat ósele in desért; quóci nici Hebreii quei vechi nu puteá după credințele lor suferi o assemenea profanațió. Tradițiá vechiá quó Omul é verme, se repetá și de ęnsuși David după que se veđu rege.

Așá quând Moysē spune aquestui popolu și generațiilor fiitóre și apoi universalului întregu despre crearea Omului disse:

„Si creó Dumneđeu pe Omu; — după imaginea lui Dumneđeu il creó pe dēnsul.“ Aqueastă repetițió așá de explicitá și curată arată cu adevérat o doctriná nuoá; dicēndu „și creó Dumneđeu pe omu. — După imaginea lui Dumneđeu il creó de dēnsul“, cá și quând ar' dicce: Audít'ați voi? După imaginea lui Dumneđeu sunteți creati.“

De atunci datá dreptul de cetatenie a aquestei idei que făcú atăția martiry și in lumea vechiá și in quea nuoá.

Idea se naturalisó in multe State și intrá in condicele religióse și politice; nu se mai putea reprobá cá o eresia, ci din contra avú drept de ortodoxie; ánsē de unde vine quó nu addusse încă mántuirea după cum se asteptá? Unde é reactia aquestei doctrine? Mulți din quáti s'au spáriat și se spárie de dēnsa își disseró și își dicu încă: Ideea n'o mai putem persecuá; însă noi să facem alt queva. Pentru quo a apucat á se recunósce quó este assemenare intre Omu și Dumneđeu, in locu de á facee pe Omu după assemenarea lui Dumneđeu, să facem pe Dumneđeu după assemenarea Omului, și mai virtos a unuia din quei mai terribili tyrani: săi dăm o curte, ministri, armate, midlocitori sau solitori, favoriți privilegiați ai sei, pasiuni etc., etc.; să nu 'l lãssám faró okne, închisori, deportații, Siberií, ci din contra aquestea să le facem eterne, să le implem cu gratare, cu furci, cu frigári și alte assemenea, quare să facá ca un Pharaon din quei mai cumplíți să semene un sânt pe lungá queea que dicem noi Dumneđeu; qua să ne recunósca apoi lumea tóte ale nóstre, ęnsuși după dreptul divin. Aqul é reactia; quó nu se nevoiró ómenii á fi ei

dupó assemenarea lui Dumneđeu, ci făcuró pe Dumneđeu după assemenarea ómenilor.

Mai este de observat in versetul aquest'a, quó după que repetă, „Dupó imaginea lui Dumneđeu il creó pe dēnsul; adaoce: mascule și femine fi creó pe dēnsii.“ Quând vorbesce de genere sau de spetia unana întregă vorbesce in singular: pe omu, adicá omenirea, pe bărbat și pe femée; quând însă desparte aquest genere in mascule și femine, apoi se exprimá in plural; adicó in-queea que este după imaginea lui Dumneđeu, și barbatul și femeea are aqueeși imagine și prin urmare aqueeși dreptu; iar in queea que este despre diferința sexelor aquí nu é unul sau „dēnsul“, ci „dēnsii.“ Aquí Moysē înaltá pe femée la aqueeși rangu cu soțul ei; și iar intr'adins se exprimá in plural, considerând pe fia-quare cá o persónă; iar nu unul numai persónă și altul lucru, după cum éra mai tóte doctrinele orientali și sunt și pínó astădi.

Emancipatia feméei datá dela primii adversari ai dreptului pharaonicu, dintre quari quei mai renumiți furó Cecrope și Moysē; și apoi dela Christ, adversarul quel mai terribil al tutulor pagánátăților și mai virtos al famosului *drept roman*.

31 Vers. „Si veđu Dumneđeu tóte quáte a făcú; și éccé bune fórtu.“ Aquest verset cum și altele mulțime s'ar fi putut traduce după limbele moderne dicēnd: și veđu Dumneđeu cáte a făcú, și se mulțumi de dēnsele sau, și in adevér fórtu bune éra tóte“ și alte expresii assemenea; însă unde ar' mai fi mai fost originalitatea stylului; de unde ar' mai avé cititorulu román o idee despre cum s'a exprimat Moysē. Si aquí și tot d'auna o vom repetá, quó scopul nostru nu este de arátá cum scrim și ne exprimám noi, ci cum s'a exprimat Moysē și toți scriitorii din Israel. Apoi pe lungó originalitate, și energia ar' lipsi, de ne amu exprimá altfelu. „Si éccé bune fórtu“ este cá și quând ar. luá quinevã pe cititoru sau pe ascultátor de urechi și 'l ar dá cu capul de univers, și iar dicce; éccé tontule, ingrátule, quát de bune sunt, éccé quát a provedut Dumneđeu in tóte, quát tóte ascultá și să suppun legilor lui; numai tu, te ai luat după legile ómeniloru que le numescu Drepturi, dreptate, que le impunu despoții și le învėtiá advocații.

Terminând aquest capitol, adducemu á minte cititorului á insemná quó e unu capitol de creatió que in-vederéđă cunoscínțele lui Moysē in sciínțele physice și geologice atáta, in quát se potu apropiá multu de tot que a descoperit sciínța pínó in dílele nóstre. Si Grecii și Romanii și alte nații au vorbit in cosmogoniile lor despre creatió; însă quát de inapoi remánu pe lungó Buffon, Cuvier și alții; unde Moysē singur arátá creatia după ordinea quea mai naturale, și in șése díle sau període, după cum nu'l póte denegá nici unul din întelleptii moderni.

Citorul mai póte insemná pentru cuvinte que vommu dá mai in urmă, quó aqueast capitol fiind cu totul de creatió, este întregu un capitol Activ.

Post'a redactiunei.

— La întrebările ce ni se facura respundemu: cá din brosiur'a „Darea de sēma asupra procesului politicu de pressa alu d-lui G. Baritiu, tipografi'a W. Krafft din Sibiu tramite si in comisiune. Ori ce comande in acēsta privintia se se adresedie deci la numit'a tipografia. Dictionariulu ung.-roman. costa legatu bine, 3 fl. 50 cr.

— Fagarasiu 14, din Bucovin'a 9, Lugosiu 13 Maiu, — voru esi cátu mai curendu.

— Rom'a 5 Maiu, dupa Angelo de Gubernatis. In Foisiora. Poteti continuá.

— Beiusiu. Va intrá mai pe scurtu, cá-ci functionariu cá elu, — cu miile. Se nu uitamu nici pe unu momentu: Sisthemele gubernamentali facu pe functionari asia precum sunt.

— Reginu et Deda. Nu ne amestecati in de acelea. In „Telegrafulu rom.“ curge; acolo se continuati, sau mai bine, nicairi. Prea sunt personalitati gretióse.

— Zamu, 1 Maiu. De ar fi fostu multu mai scurta, s'ar fi publicatu indata. Casuri de acestea au fostu cu sutele in monarchia.

— Din Satmaru. Doue proteste in caus'a limbei. Dara numai cáte o persóna privata?! Care ar fi folosulu?

— Juculu de josu, 5 Maiu. Multiamita ferbinte. Intru altele, vedeti cum evenimentele se precipitēdia.

— Bucuresci 20, Bucur. 21, Bucur. 26 Aprile v. Numai prin convenire personale.

— Brasiovu 10 Maiu. Cu sau fóra procesu, dupa legile penali si de pressa, ori-cine lovesce in caracteru privatu si propaga secrete de ale familiiloru spre a produce scandale, este si remane calumniatoriu infamu la orice poporu civilisatu. Lasati se'si faca de capu.

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de maschine agricole (69) 4-20

se recomanda prin specialitatile lor, renumite prin esecutare loru fórtu solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschinelor loru de treieratu de mana si cu verteju

dela 1 pana la 8 poteri de cai séu boi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probatu:

Ciururi pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobotu etc. etc.

Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuita si franco.